

وزارت آموزش و پرورش

معاونت آموزش عمومی

نشریه شماره ۱۰

دفتر آموزش راهنمایی تحصیلی

دکتر عبدالله شفیق آبادی

راهنمایی شغلی و حرفه‌ای در مدارس

با گسترش و توسعه راهنمایی تحصیلی، در مدارس سملکت ما لزوم راهنمایی شغلی و حرفه‌ای نیز احساس میشود. گرچه راهنمایی شغلی و حرفه‌ای زیاد جدا از راهنمایی تحصیلی نیست، معینا خود میتواند انقلاب جدیدی را در زمینه راهنمایی و نیز مشاوره در مدارس پدید آورد. در این مقاله سعی بر آنست که بطور خلاصه موارد زیر اشاره شود، نیاز به راهنمایی شغلی و حرفه‌ای - هدف‌های راهنمایی شغلی و حرفه‌ای - مفاهیم بنیادی راهنمایی شغلی و حرفه‌ای - روش‌های راهنمایی شغلی و حرفه‌ای - نقش مشاور در راهنمایی شغلی و حرفه‌ای.

نیاز به راهنمایی شغلی و حرفه‌ای در مدارس

- ۱ - شاگردان باید از طریق شرکت در فعالیت‌های کلاس عملا با مشاغل مختلف آشنا گردند. معلم و مشاور حرفه‌ای میتوانند شاگردان را با این تجربه آشنا و مانوس سازند. عقیده بر آنست که راهنمایی شغلی و حرفه‌ای باید از زمانی که دانش‌آموز تحصیلات آموزشی خود را آغاز می‌کند شروع شود و در طول تمام سالهای تحصیل بلاانقطاع ادامه یابد. یکی از دلایل صاحبان عقیده فوق اینست که دانش‌آموزان مشاغل مختلف را ضمن تحصیلات ابتدایی می‌شناسند و به اکتشاف علایق خود می‌پردازند. پس از اتمام دوره ابتدایی و شناخت علایق، تحصیلات دبیرستانی را آغاز خواهند نمود و به مرور زمان به انتخاب شغل آینده مبادرت خواهند ورزید.
- ۲ - عامل دیگری که راهنمایی شغلی و حرفه‌ای را در مدارس امری لازم و ضروری می‌نماید پیشرفت علم و صنعت و پیچیدگی دنیای مشاغل میباشد. این امر شناخت مشاغل را که در آینده بوجود خواهند آمد مبهم و مشکل‌تر از آنچه که هست نموده و انتخاب حرفه و تصمیم‌گیری حرفه‌ای را امری بس دشوار گردانیده است. با توجه باینکه انتخاب صحیح و تصمیم‌گیری عاقلانه به اطلاعات اولیه دقیق نیازمند است مدارس باید این اطلاعات اولیه را در اختیار شاگردان قرار دهند.

(برای اطلاع بیشتر از چگونگی مراحل انتخاب حرفه به مقالات نگارنده در شماره‌های ۲ و ۲۱ و مجله دفتر روستا از انتشارات دانشگاه سپاهیان انقلاب ایران مراجعه فرمائید).

- ۳ - در راهنمایی شغلی و حرفه‌ای اطلاعات اولیه درباره مشاغل و حرف از یکسو در اختیار دانش آموزان قرار میگیرد ، و از سوی دیگر امکاناتی فراهم میشود تا آنان مشاغل متعدد را بطور بهتری بشناسند . هدف از دادن این اطلاعات آن نیست که دانش آموزان را متخصص در مشاغل و حرف بار آوریم ، بلکه فقط به منظور آشنایی و شناخت ، این اطلاعات به آنان ارائه میشود و فرصتهایی مهیا می‌گردد تا دانش آموزان استعدادها و نیازهای خود را در جهت انتخاب شغل موردنظر بررسی نمایند .
- ۴ - چون بعضی از شاگردان تحصیلات آموزشی را به پایان نمی‌رسانند ضرورت دارد در حین تحصیل اطلاعات اولیه در مورد مشاغل و نحوه استفاده از آنها را در مدرسه فراگیرند ، و بدینجهت راهنمایی حرفه‌ای و شغلی در مدرسه امری لازم و اجتناب‌ناپذیر می‌باشد .

هدف‌های راهنمایی شغلی و حرفه‌ای در مدارس

- ۱ - علاقمند کردن دانش آموزان در زمینه‌های مختلف شغلی بدین نحو که ضمن تحصیل دانش آموزان با مشاغل متعدد آشنا شوند و ارزش آنها را بدست آورند .
- ۲ - عقیده مثبتی نسبت بمشاغل مشروع دردانش آموزان بوجود آید وشاگردان بدانند که درآینده حتماً باید به کاری بپردازند وبفهمند که اشتغال به شغل مشروع باعث کسرشان وموجب حقارت آنان نمیشود .
- ۳ - شاگردان به این نکته پی ببرند که دنیای حرف ومشاغل دائماً در حال تغییر و دگرگونی است . چون پیشرفت علم وصنعت وتبدیل جوامع روستایی به جوامع شهری از جمله عواملی هستند که پیدایش مشاغل جدید واز بین رفتن برخی مشاغل قدیم را باعث میشوند ، راهنمایی شغلی برای دانش آموزان ضرورت پیدایمی کند . چه به ترتیبی که بیان گردید آنان به تنهایی قادر نخواهند بود که عمل انتخاب وتصمیم گیری حرفه‌ای راشخصاً انجام دهند .
- ۴ - کمک به شاگردان تا خویشتن‌پنداری مثبتی را در خود توسعه وپرورش دهند . با این عمل آنان خواهند توانست به توانائیها ونقاط ضعف خود پی ببرند وباتوجه به شناخت خویشتن ودنیای مشاغل به انتخاب صحیح تری نایل آیند .

مفاهیم بنیادی راهنمایی شغلی و حرفه‌ای و مدارس

- ۱ - تمام اطلاعات داده شده به دانش آموزان در مورد مشاغل وحرف باید دقیق وموثق باشند .
- ۲ - اطلاعاتی اهمیت دارند وباید به دانش آموزان منتقل شوند که یادگیری آنان را در مورد حرف ومشاغل تسریع نمایند .
- ۳ - ارائه اطلاعات شغلی وحرفه‌ای باید بخش تفکیک‌ناپذیری از برنامه راهنمایی آموزشگاه را تشکیل دهد .
- ۴ - اطلاعات شغلی وحرفه‌ای باید در اختیار تمام شاگردان قرارگیرد وشامل بررسی تعداد زیادی از مشاغل باشد .
- ۵ - در ارائه اطلاعات شغلی وحرفه‌ای از هر روشی که یادگیری وانتقال اطلاعات راسریعتر ومؤثرتر میسازد باید استفاده شود .

روش‌های راهنمایی شغلی و حرفه‌ای در مدارس

برای ارائه اطلاعات شغلی و حرفه‌ای به دانش‌آموزان میتوان از وسایل و روشهای متعددی استفاده نمود که بعضی از آنها ذیلاً مورد بحث قرار میگیرند.

۱ - مشاهده و بازدید :

مشاهده خصوصاً برای شاگردان خردسال که در کلاسهای پائین‌تر به تحصیل اشتغال دارند روش بسیار مفید و موثری است. کودکان از طریق مشاهده با شغل مورد نظر آشنا شده و اطلاعات زیادی در باره آن بدست خواهند آورد. چنانچه از شاگردان خواسته شود که پس از بازدید و مشاهده گزارش مختصری در مورد موضوع مورد مشاهده تهیه نمایند یادگیری آنها فزونی خواهد یافت.

۲ - واحدهای مخصوص :

بعضی از مشاغل و حرف را میتوان مستقیماً به شاگردان آموخت. معلم میتواند یکی از مشاغل را تعیین و آنرا به شاگردان بشناساند. این شناسائی میتواند از طریق سخنرانی و یا روشهای دیگری عملی شود.

۳ - نمایشنامه و بازی

شاگردان در سنین خردسالی به بازی علاقمندند. آنان بسادگی میتوانند نقش برخی از مشاغل را برعهده گیرند و به اجرای نمایشنامه‌ای در این مورد بپردازند. با کمک معلم و مشاور دانش‌آموزان از انجام عمل لذت خواهند برد و هم مطالبی را در مورد شغل و حرفه فرا خواهند گرفت.

۴ - فیلم‌ها :

برخی از فیلم‌ها اطلاعاتی در باره مشاغل و حرف در اختیار شاگردان قرار میدهند. نحوه بیان فیلم باید در خور فهم شاگردان باشد.

۵ - مطالب خواندنی

معلم و مشاور میتوانند برخی از کتب و جزوات مفید در باره راهنمایی شغلی و حرفه‌ای را در اختیار شاگردان قرار دهند و آنان را تشویق به مطالعه این مطالب نمایند و از ایشان بخواهند که یادگرفته‌های خود را برای شاگردان دیگر بازگو کنند.

۶ - نوشتن مقاله

معلم کلاس میتواند از شاگردان بخواهد که هر یک شغلی را انتخاب نموده و به تحقیق و پرسش در باره آن بپردازد و سپس یادگیری‌های خود را بصورت یک مقاله مختصر تهیه و در کلاس در اختیار دانش‌آموزان دیگر قرار دهد. نوجوانان میتوانند از والدین خود سئوالاتی بنمایند و یا به افرادی که در شغل مورد مطالعه تخصصی دارند مراجعه و اطلاعات دقیقی را کسب نمایند.

۷ - دامتان گوئی

پس از بازدید دانش آموزان باید در مورد آنچه دیده اند داستانی تهیه کنند و در کلاس به دوستان دیگر خود ارائه دهند .

۸ - اشتغال در ایام فراغت :

اگر شاگردان ایام فراغت خود را به کار کردن و یا بازدید از شغلی صرف کنند در اینصورت عملاً اطلاعاتی در مورد آن شغل بدست خواهند آورد و نحوه تلقی خود را نسبت به آن شغل تعیین خواهند نمود و تاحدودی به انتخاب صحیح نزدیک تر خواهند شد .

۹ - سایر منابع :

مستولان آموزشگاه میتوانند از صاحبان حرف و مشاغل و نیز متخصصان دعوت بعمل آورند تا به مدرسه مراجعه و در باره شغل و حرفه تخصصی خودشان صحبت کنند و به سوالات شاگردان پاسخ دهند .

نقش مشاور در راهنمایی شغلی و حرفه‌ای مدارس

مشاور از طریق ارائه اطلاعات دقیق و فراهم نمودن موقعیت‌ها و فرصت‌های مختلف به شاگردان کمک می‌کند تا به شناخت حرفه ، شناخت توانائیها و نقاط ضعف خود نایل آیند و به انتخاب صحیح و تصمیم گیری دقیق موفق شوند . نقش مشاور در روشن کردن هدف‌های آینده شاگردان نسبت به مشاغل مختلف حائز اهمیت است . مشاور در تهیه روشهای راهنمایی شغلی و حرفه‌ای و نیز برنامه‌ریزی حرفه‌ای بمستولان مدرسه کمک میکند .

آنچه را که در بالا اشاره کردیم در تمام مدارس مملکت ما توسط مشاوران و معلمان قابل پیاده کردن می‌باشند . اطلاعات، علاقه و ابتکار مشاوران و معلمان از جمله عواملی هستند که موفقیت این روشها را در رهبری و راهنمایی صحیح شاگردان بسوی انتخاب حرفه‌ای مناسب نمیتوانند تضمین نمایند .